

Натисніть тут, щоб

КУПИТИ КНИГУ НА САЙТІ

або

заможляйте по телефону:

(0352) 28-74-89, 51-11-41

(067) 350-18-70

(066) 727-17-62

Є.М. ВАСИЛЬЄВ
В.М. НАЗАРЕЦЬ
Ю.В. ПЕЛЕХ

ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА

11 клас

ПІДРУЧНИК

Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН
2004

ББК 83.3(0)я 721
В19

Рецензенти:

доктор філологічних наук, професор

К.О. Шахова

доктор філологічних наук, професор

М.П. Ткачук

кандидат педагогічних наук, вчитель-методист

М.М. Николин

У художньому оформленні обкладинки використано картину Жана Міро
“Жінка, народжена в місячному сяйві”

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(*Протокол №1/11 — 5049 від 03.12.03 р.*)

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути використана чи відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

Васильєв Є.М., Назарець В.М., Пелех Ю.В.
В19 Зарубіжна література. 11 клас: Підручник. —
Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2004.— 352 с.

ISBN 966-692-308-4

ББК 83.3(0)я 721

ISBN 966-692-308-4

© Васильєв Є.М., Назарець В.М., Пелех Ю.В., 2004
© Навчальна книга – Богдан,
макет, художнє оформлення, 2004

I. ЛІТЕРАТУРА ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XX СТОЛІТТЯ

ВСТУП: ІСТОРИКО-СОЦІАЛЬНЕ ТЛО ДОБИ

Політичні та соціальні зрушення доби

XX століття ввійшло в історію людства як час визначних наукових відкриттів та економічних досягнень, але водночас і як епоха глобальних катаклізмів і соціально-політичних зрушень, що охопили практично всі сфери людського буття.

Найприкметнішими рисами соціально-історичного розвитку світового суспільства, починаючи з другої половини XIX ст., стала стрімка капіталізація економічних сфер діяльності людини, розвиток виробництва, фінансово-банківської системи, торгівлі, а відтак — і жорстка конкуренція та боротьба за перерозподіл сфер економічного та політичного впливу.

Капіталізація суспільних відносин надзвичайно стимулювала темпи економічного розвитку. За 30 років (70–90-і рр. XIX ст.), наприклад, загальний обсяг світової промислової продукції зріс у понад три рази. Економічне зростання супроводжувалося новими науково-технічними досягненнями — винайденням динамомашини та залізниці, генератора і трансформатора, двигуна внутрішнього згорання і системи наукової організації праці на конвеєрі, радіо і телеграфа, автомобіля та літака тощо.

Внаслідок економічної конкуренції вже наприкінці XIX ст. загострилися політичні відносини між провідними державами Європи (Англія, Німеччина, Франція, Росія) та їх менш могутніми сусідами, що призвело до низки загарбницьких колоніальних війн, взаємних територіальних претензій, які стали своєрідною прелюдією до спустошливої і досі нечуваної за своїми катастрофічними наслідками Першої світової війни (1914–1918).

Перша світова війна охопила 38 держав Європи, Азії та Африки, понад 1,5 млрд. чоловік. Внаслідок активних воєнних дій жертвами

стали десятки мільйонів людей, вперше була використана зброя масового знищення (отруйний газ, застосований німцями в 1915 р. у Бельгії).

Кінець війни був ознаменований розпадом двох найбільших імперій Європи — Австро-Угорської та Російської і здобуттям національної незалежності багатьма європейськими країнами, в тому числі й Україною. У світовій економіці, ослабленій війною, важка економічна криза сприяла зростанню популярності і стрімкому поширенню у суспільстві марксистських ідей, появі значної кількості партій лівого спрямування. Соціалістичні ідеї знайшли сприятливий ґрунт для свого розвитку на уламках колишніх імперій. Спричинені ними революції в Росії та Німеччині з невеликою різницею у часі призвели в кінцевому наслідку до появи у Європі у 30-х рр. двох могутніх тоталітарних режимів — комуністичного сталінського режиму в Радянському Союзі та націонал-соціалістського режиму в фашистській Німеччині. Взаємне протистояння цих двох новітніх “імперій” та їхні претензії на світове панування значною мірою визначили ту трагічну атмосферу, в якій відбувався політичний та культурний розвиток Європи 1-ої пол. ХХ ст. і піком якої стала розв’язана фашистською Німеччиною Друга світова війна (1939–1945).

Друга світова війна за своїми масштабами перевершила усі попередні військові конфлікти людства. У війну було втягнуто 64 держави (понад 80% населення планети), а бойові дії велися на територіях 40 країн. Упродовж років війни було вбито понад 50 млн. чоловік. У Другій світовій війні була використана зброя масового знищення — бактеріологічна (медичні дослідження, які проводили над військовополоненими у Японії) і ядерна (атомна бомба, яку в серпні 1945 р. американці скинули на японські міста — Хіросіму та Нагасакі).

Друга світова війна внесла суттєві зміни у розташування політичних сил та пріоритетів у повоєнному світі. Остаточно розпалися старі колоніальні держави. Більшість європейських держав втратили на якийсь час свою колишню економічну міць і політичний вплив (Німеччина, Франція, Італія, Великобританія), а значна частина і свій суверенітет (Польща, Угорщина, Чехословаччина та інші). Натомість, на політичній арені з’явилися дві наддержави — СРСР і США, які раніше від інших оволоділи ядерною зброєю. Вони створили у Європі військово-політичні блоки (НАТО і соціалістичних країн) і фактично перебували у стані т. зв. “холодної” війни. Вона спричинила безпрецедентну гонку озброєнь і численні воєнні конфлікти у всьому світі.

Іван БУНІН

1870—1953

“Горький — епоха, а Бунін — закінчення епохи”, — так лаконічно визначила російська поетеса М. Цветаєва місце письменника у когорті російських прозаїків кінця XIX — початку XX ст. “Останнім з класиків російської літератури” назвав його О. Твардовський. І дійсно, Іван Олексійович Бунін — один із найвизначніших російських письменників межі століть, у творчості якого поєдналися як традиції російської класики XIX ст., так і новітні літературні тенденції.

Іван Бунін народився 22 жовтня 1870 р. у Воронежі. Він був вихідцем із старовинного аристократичного роду, але на час його народження родина остаточно зубожіла, що позначилося і на життєвому шляху письменника, не надто типовому для представника дворянського класу. “Я ж мало не з дитинства, — згадував згодом Бунін, — був вільнодумцем, цілком байдужим не лише до своєї блакитної крові, але й до цілковитого занедбання всього, що було з нею пов’язане”.

З 1881 р. він навчався у Єлецькій гімназії, але через чотири роки залишив її, не закінчивши, і далі займався самоосвітою під керівництвом брата-народовольця. Уже з юних літ Бунін часто і охоче мандрував, змінюючи багато професій: коректора, бібліотекаря, стажиста кількох губернських газет. Часто не мав навіть власної квартири, жив у знайомих, перебивався випадковими заробітками. “Я зі справжнім страхом, — пригадував Бунін, — ставився завжди до будь-якого добробуту, прагнення до якого підпорядковувало собі людину; а крайнощі і звичайна нищість цього достатку викликали у мене ненависть”.

Зі середини 90-х років Бунін — у Москві, де налагоджує тісні і постійні контакти з відомими прозаїками, поетами, критиками, водночас і сам активно

пробуючи свої сили в літературі. Літературний успіх із початку 900-х років суттєво покращив матеріальний стан письменника, він отримав можливість цілковито віддатися літературі, а також реалізувати свою давню мрію — здійснити мандрівку за кордон (Берлін, Париж, Швейцарія, Італія; пізніше — довготривала подорож країнами Сходу).

Літературна творчість І. Буніна розпочалася рано. “Те, що я став письменником, — пригадував у 1927 р. Бунін, — трапилося якимось само собою, визначилося так рано і непомітно, як це буває лише у тих, кому це визначено долею”. Ще у віці 7–8 років він написав свої перші вірші, у яких наслідував О. Пушкіна та М. Лермонтова. У 1891 р. вийшла друком перша його книга “*Вірші 1887–1891 років*”, яка, щоправда, не принесла йому особливого успіху. Більш сприятливими були відгуки критики на наступні поетичні збірки “*Під відкритим небом*” (1898) і “*Листопад*” (1901).

Поезія Буніна підкреслено традиційна, орієнтована на кращі здобутки російської поезії ХІХ ст. і значною мірою навіть демонстративно протиставлена модерністським тенденціям межі століть, що були започатковані лірикою російських поетів-символістів. Але якщо у поезії символістів провідну роль відігравало музичне начало вірша, абстраговане від конкретних зримих образів, то у Буніна, навпаки, на першому місці — пластичність, зримість зображення. Це чи не вперше спостеріг О. Блок, який у рецензії на вірші Буніна написав: “Його світ — це переважно світ зорових та звукових вражень і пов’язаних з ними переживань”. Лірика Буніна зазвичай пейзажна за характером. Образи природи у його віршах поєднуються з розкриттям складного філософського світовідчуття людини, яка розмірковує над проблемою вічних цінностей буття, таких, як кохання, краса, смерть, гармонія людини і природи, людини і світу та ін.

У подальші роки звернення до поезії у творчості Буніна епізодичні. Крім оригінальних, у його творчості є також й чудові зразки поетичних перекладів (Дж. Г. Байрон, А. де Мюссе, А. Міцкевич, Т. Шевченко), а його переклад поеми “Пісня про Гайявату” вважається й по сьогоднішній день одним із найкращих.

Рукопис оповідання